

RAUF YEKTA BEY'İN ÇOCUKLUK HATIRALARI

Celal Volkan KAYA¹

Abstract

Rauf Yekta Bey (1871-1935), renowned Turkish musicologist, left a vast collection of musical sources after his passing away. The collection, inherited by one generation to the next, includes manuscripts, rare books, scores, photographs, drafts, notes and letters. These documents, excepting a few, are yet to be studied. The scholars who had a chance to study the collection were mainly focused on the documents which enlighten some lesser-known parts of the life of Rauf Yekta Bey.

Research Group for Ottoman/Turkish Music (OTMAG), founded within Istanbul Technical University, studied the collection partially. During a 9-day period, members of OTMAG looked into the details of the collection to a certain extent. Placed into hundreds of envelopes and four safe deposits, it would be impossible to see and examine every item of the collection within nine days. Hence, the group scanned the list of the collection, prepared by Rauf Yekta Bey's grandchild Yavuz Yektay and great-grandchild Cem Yektay, thoroughly. The outcome of the study, a catalogue of the selected materials, was published.

During the study, research group came across an interesting document. The document which was written by Rauf Yekta Bey himself includes his childhood memoir. First seven pages of the document were lost. The remaining part, paged eight to thirteen, contains Rauf Yekta Bey's memoir of his life when he was 5 to 7 years old.

The document is of great importance with regard to Rauf Yekta Bey's biography. The life of Rauf Yekta Bey is mostly well-known, but information on his childhood is very limited and insufficient. The memoir provides rare glimpses into his educational life, as well as the roots of his interest in music. For instance, the memoir clearly shows up that Rauf Yekta Bey was deeply interested in studying and education from his younger ages. He strictly emphasizes that he was very keen on his lessons and interested in getting awards due to his accomplishments at school. The text also shows that he was fluent in Armenian language, alongside other foreign languages. On the other hand, it was also revealed that his interest in music, encouraged by his father, started during his childhood and he was appointed as head chanter at his school when he was five years old.

This study thoroughly examines the literature on Rauf Yekta Bey's biography and contributes the subject with new information. Details of the memoir is compared with the literature and improved with other supporting documents.

Anahtar Kelimeler: Rauf Yekta Bey, biography, memoirs

¹ Yazma Eser Uzmanı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Müdürlüğü, celalvolkankaya@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7566-7510
Başvuru Tarihi: 09.05.2021 Kabul Tarihi: 28.06.2021

Giriş

Rauf Yekta Bey'in, Türk müziğine dair önemli kaynakları içeren geniş bir kütüphaneye sahip olduğu bilinir. Rauf Yekta Bey hakkında yayınlanan ilk yazılardan itibaren günümüze değin, koleksiyonunun genişliğine ve içerdiği kaynakların önemine dair birçok husus söylenmiştir. Bu yazılarda genellikle, kütüphanede bulunan tek nüsha el yazması kaynaklara dikkat çekilmektedir.² Rauf Yekta Bey'in vefatının ardından nesilden nesile aktararak ailesi tarafından muhafaza edilen söz konusu kütüphaneyi kısıtlı sürelerde inceleme imkânı bulan az sayıdaki müzik araştırmacısı ise, el yazması kitaplar üzerinde çalışma fırsatını nadiren elde edebildiklerinden olsa gerek, daha ziyade Rauf Yekta Bey'in hayatına ışık tutacak ve bazı çalışmalarını detaylandırarak belgeleri yayınlamayı tercih etmiştir. Bu belgeler, söz konusu koleksiyondan bahseden kaynaklarda anılmazsa da Rauf Yekta Bey'in bilinmeyen yönlerini aydınlatması bakımından büyük öneme sahiptir. Bu yazıda, Rauf Yekta Bey'den geriye kalan koleksiyon üzerinde yapılan son çalışmalar esnasında gün yüzüne çıkan ve Rauf Yekta Bey'in çocukluk hatıralarını içeren bir belge ele alınacaktır.

Rauf Yekta Bey'den intikal eden koleksiyon üzerinde yapıldığı yukarıda belirtilen çalışma, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı bünyesinde 2014 yılında kurulmuş olan Osmanlı/Türk Müziği Araştırmaları Grubu (OTMAG) tarafından gerçekleştirilmiştir. Rauf Yekta Bey'in ailesi tarafından muhafaza edilen koleksiyon, dört banka kasasında korunan 11 adet el yazması ve nadir basma kitabın yanı sıra 26 sandık içerisinde, zarflanmış vaziyette bulunan (Yektay, 2018:VI) muhtelif el yazması risaleleri, nadir basma kitapları, yazma nota defterlerini, fotoğrafları, müsveddeleri, notları, mektupları içermektedir. Böyle geniş bir koleksiyonu kısıtlı bir süre içinde tamamıyla incelemek mümkün olmayacağından, Rauf Yekta Bey'in torunu Yavuz Yektay ile onun oğlu Cem Yektay'in dijital ortamda hazırladıkları liste (URL-2) üzerinde ön çalışma yapılarak bazı zarflar belirlenmiş ve detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Arşivden bu suretle yapılan seçkinin kataloğu, 2018 yılında yayımlanmıştır (Doğrusöz, 2018).³

Rauf Yekta Bey'in Çocukluk Hatıralarını İçeren Belgenin Tanıtımı

Bahsi geçen çalışmayı gerçekleştirirken dikkatimizi çeken zarflardan birinde, Yavuz Yektay ve Cem Yektay (URL-2) tarafından hazırlanan listede A-214 kodunu taşıyan ve "6 sayfa Osmanlıca el yazısı hayatından kesitler anlattığı yazısı" açıklamasıyla tanımlanan belgeler bulunuyordu. Yukarıda bahsi geçen katalogta da yer verilen bu belge için şu açıklama yapılmıştır:

A-214

Rauf Yekta'nın çocukluk hatıraları. Elde 8-13 numaralı 6 sayfalık bir kısmı bulunan bu metin, Rauf Yekta'nın hicrî 1294-1295 (miladi 1877-1878) yıllarındaki, yani 6-7 yaşlarındaki hatıralarını içermektedir. (Doğrusöz, 2018:159)

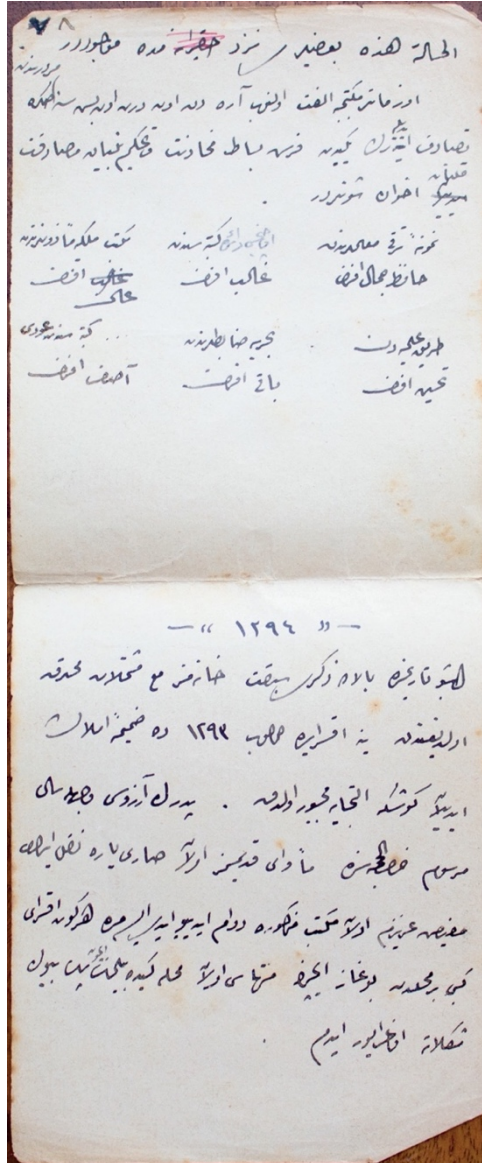
Söz konusu belgenin ilk yedi sayfası, araştırmalarımız sırasında bulunamamıştır. Diğer taraftan, metnin 13. sayfada sona erip ermediği de açık değildir. 26 sandık içerisinde bulunan yüzlerce zarfta muhafaza edilen

² Kütüphanede bulunan el yazması kaynaklar için bkz. Doğrusöz, 2018:3-78.

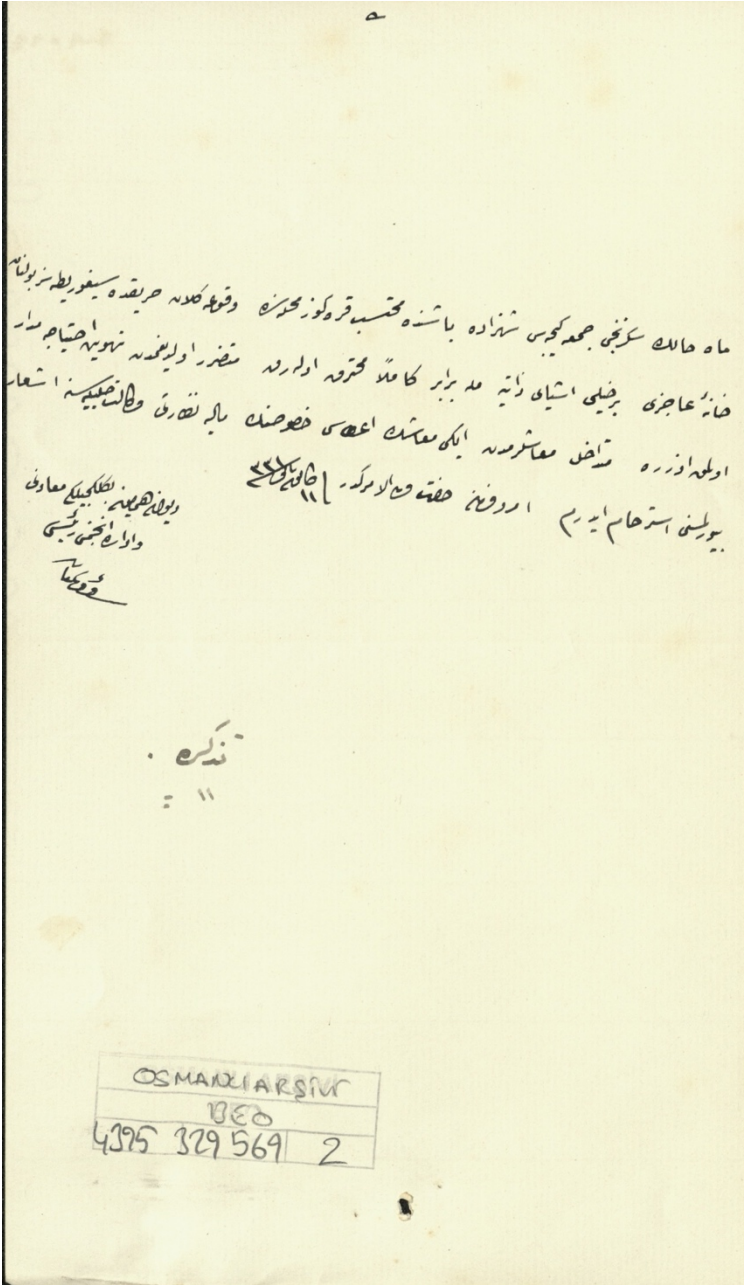
³ Söz konusu inceleme, Rauf Yekta Bey'in torununun oğlu merhum Cem Yektay'ın, nezdindeki koleksiyonu OTMAG üyelerine cömertçe sunması sayesinde gerçekleştirilmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen "Rauf Yekta Bey'in Kütüphanesinde Bulunan Yazmalar Üzerine Kataloglama ve İnceleme Çalışması" (Proje Kodu: 39680) başlıklı proje kapsamında, 2015-2016 yıllarında aralıklarla devam eden ve dokuz iş günü süren çalışmada grup koordinatörü Prof. Dr. Nilgün Doğrusöz ile Prof. Dr. Ali Ergur, Dr. Mustafa Erkan, Dr. Dilhan Yavuz, Arş. Gör. Duygu Taşdelen, Demet Uruş Kir, Ani Arsu, Salih Demirtaş ve Celal Volkan Kaya görev almıştır. İnceleme ve katalog hazırlamanın yanı sıra bazı belgelerin üzerinde çalışılmasına ve yayınlanmasına müsaade eden Cem Yektay'ı saygı ve rahmetle anıyorum.

koleksiyonun herhangi bir yerinde eksik sayfaların bulunması muhtemel olmakla birlikte, Yavuz Yektay ve Cem Yektay (URL-2) tarafından hazırlanan listede buna dair bir ipucuna rastlanmamıştır.

Elde bulunan altı sayfalık kısım Rauf Yekta Bey'in kaleminden çıkmadır. Mevcut sayfalarda herhangi bir şekilde Rauf Yekta Bey'in ismi geçmemekte ise de yazı karakteri, belgedeki yazının Rauf Yekta Bey'e ait olduğuna dair şüphe bırakmamaktadır. Belgenin eldeki ilk sayfasındaki yazı (Şekil-1) ile Rauf Yekta Bey'in imzasını taşıyan bir başka belgedeki yazı (Şekil-2) karşılaştırıldığında, yazıların ayniyeti görülmektedir.



Şekil-1: Rauf Yekta Bey'in çocukluk hatıralarının elde bulunan sayfalarının ilki (Doğrusöz, 2018:159)



Şekil-2: Rauf Yekta Bey'in, 1916 yılında evinin yanması üzerine verdiği dilekçe⁴ (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âli Evrak Odası, 4395-329569-2)

⁴ Dilekçenin tam metin olarak Latin harflerine aktarılmış şekli için Ek-2'ye bakınız.

Söz konusu belgede bulunan hatıralar, yayınlanmak üzere kaleme alındığı izlenimini uyandırmaktadır. Bazı ifadeler, dipnotlarla açıklanmıştır. Rauf Yekta Bey'in, metni yazdıktan bir süre sonra tekrar incelediği ve bazı düzeltmeler yaptığı görülmektedir. Fakat buna rağmen bir yerde, hatırlayamadığı bir unvanın yeri boş kalmıştır. Bu haliyle metnin, Rauf Yekta Bey'in yayınlamak için hazırladığı fakat son şeklini vermediği çocukluk hatıraları olduğu söylenebilir.⁵ Rauf Yekta Bey'in hazırladığı bu yazı, yayınlanmak üzere hazırlandığı anlaşılmalı birlikte basılı kaynaklarda görülmektedir.

Rauf Yekta Bey'in Çocukluk Yıllarına Dair Bilinenler

Rauf Yekta Bey'in biyografisini aktaran kaynaklarda, çocukluk yıllarına dair verilen bilgiler oldukça sınırlı ve birbirinin tekrarı mahiyetindedir. Bu bakımdan söz konusu metin, Rauf Yekta Bey'in biyografisi için önemli katkılar sağlamaktadır.

Rauf Yekta Bey'in anlatımına dayanılarak kaleme alınan iki biyografisi görülmüştür. Bunların ilki, 13 Şubat 1918 tarihli *Âtî* gazetesinde çıkmıştır. *Esâtîz-i Âtî Galerisi* adlı köşede Nevâî müstear adlı bir yazar tarafından kaleme alınan biyografi, "Üstâd-ı Mûsikî Rauf Yekta Bey Hakkında" başlığıyla yayınlanmıştır (Nevâî, 13 Şubat 1918:1-2). Bu kaynakta Rauf Yekta Bey'in çocukluğu ve eğitim hayatıyla ilgili verilen bilgiler şu şekildedir:

Mehmed Rauf Bey, (...) merhum Ahmed Bey'in oğlu olup 5 Muharrem 1288'de İstanbul'da Aksaray civarında doğmuştur. İbtidâ Simkeşhâne Mektebi'nde okumuş, muahharen Mahmudiyye Rüşdiyyesi'nden aliyyülâlâ şehadetname ile çıkmıştır. 1301 senesinde (...) Divan-ı Hümayun kalemine devama başlamış, "Yekta" mahlasını da mezkûr kalemde almıştır. Aynı zamanda Lisan Mektebi'ne girerek yine aliyyülâlâ şehadetname almış, Arabî ve Fârisî lisanlarını hususi muallimlerden, hikmet-i tabiiyenin savt bahsini de Salih Zeki Bey'den tederrüs eylemiştir. (Nevâî, 13 Şubat 1918:1)

1926 yılında Rauf Yekta Bey'le görüşerek hayat hikâyesini kendi ağzından dinleyen Enver Behnan Şapolyo'nun verdiği bilgiler de Nevâî'nin verdiği bilgilerle oldukça benzeşmektedir:

Rauf Yekta H. 1288 – M. 1872 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. (...) merhum Ahmed Arif Bey'in oğludur. Rauf Yekta ilk defa Simkeşhane Mektebi'nde okumuş, sonraları Mahmudiyye Rüşdiyyesi'nden yüksek derecede şahadetname almıştır. 1885 tarihinde (...) Divan-ı Hümayun kalemine devama başlamış, "Yekta" mahlası da kendisine bu kalemde verilmiştir. Aynı zamanda Lisan Mektebi'ne de devam ederek buradan da yüksek derece ile mezun olmuştur. Arabî ve Fârisî dillerini hususi muallimlerden, fizik dersini de merhum riyaziye üstatlarından Salih Zeki Bey'den tederrüs etmiştir. (Şapolyo, 1965:334, 350)

Rauf Yekta Bey'in ağzından farklı tarihlerde farklı kişiler tarafından aktarılan yukarıdaki bilgiler, Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda bulunan sicilindeki bilgilerle de uyusmaktadır:

Mehmed Rauf Yekta Bey, Mektûbî-i Seraskerî kalemi mümeyyiz-i evveli müteveffa Ahmed⁶ Bey'in mahdumudur.

Bin iki yüz seksen sekiz senesi Muharremü'l-haramının beşinde Dersaadet'te tevellüd eylemiştir.

Mekâtib-i ibtidâiyede mukaddemât-ı ulûmu ve Mahmudiyye Rüşdiyyesi'yle Lisan Mektebi'nde müretteb dersleri tahsil ve ikmal ederek iki kıta şehadetname almıştır. Arabî ve Fârisî tefehhüm ve

⁵ Hatıratın tam metin olarak Latin harflerine aktarılmış şekli için Ek-1'e bakınız.

⁶ Bu kelimeden sonra farklı bir kalemlle "Arif" isminin ilave edildiği görülmektedir.

Türkçe ve Fransızca tekellüm ve kitabet eder.

Bin üç yüz bir senesi Şevval'inin on üçünde (...) Divan-ı Hümayun kalemine dahil [olmuştur]. (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Dahiliye, Sicill-i Ahval Defterleri, nr. 46, s. 285; *Musiki Mecmuası*, 1971:9)

Çocukluk ve gençliğiyle ilgili bilgi veren diğer kaynaklarda da yukarıdaki alıntılarda aktarılan bilgiler tekrarlanmaktadır. Konuyla ilgili orijinal katkılara, Rauf Yekta Bey'in ailesinden aldığı bazı belgeler ile sözlü bilgileri nakleden Murat Bardakçı'nın hazırladığı biyografide rastlanmaktadır:

Ahmed Arif Bey'le İkbal Hanım'ın oğlu olan Mehmed Rauf, 5 Muharrem 1288'de (27 Mart 1871) İstanbul'da Aksaray, Muhtesip Karagöz Mahallesi'nde, ailesinin şimdi İstanbul Belediye Sarayı'nın olduğu yerde bulunan konağında dünyaya geldi (...).

(...)

Mehmed Rauf, 3-4 yaşlarındayken, Alemdağ'a ailece yapılan bir gezide, yaylı arabanın okunun annesinin göğsüne girmesi sonucu öksüz kalır. Babası Ahmed Arif Bey, Yıldız adında bir başka hanımla evlenir ve Mehmed Rauf, kendisine üvey anneliği hissettirmeyen Yıldız Hanım tarafından büyütülürken, yedi yaşında bulunduğu sırada, bir çiçek hastalığının ardından babasını da kaybedince, vasilliğini o dönem İstanbul'unun tanınmış zenginlerinden Altunîzâde üstlenir.

Simkeşhâne İbtidaisi'ni ve 15 Temmuz 1300'de (28 Temmuz 1884) Mahmudiye Rüşdiyesi'ni alıyyülâlâ dereceyle bitirdikten sonra, 13 Şevval 1301 (6 Ağustos 1884 Çarşamba) günü, (...) Divan-ı Hümayun Kalemî'ne girer. İlk görevi, kâtip yardımcılığıdır. Bu arada, küçük Said Paşa'nın Fransızca öğretimi için açmış olduğu Lisan Mekteb-i Âlîsi'ne de kaydolarak, çok iyi derecede Fransızca öğrenir ve dört yıl sonra diploma alır. (Bardakçı, 1986:8)

Rauf Yekta Bey'in Çocukluk Hatıralarından Yaşamöyküsüne Dair Edinilen Bilgiler

Rauf Yekta Bey'in kaleme aldığı çocukluk hatıralarının elde bulunan kısmı, hicri 1294-1295 [16 Ocak 1877 – 4 Ocak 1878 / 5 Ocak 1878 – 25 Aralık 1878] yıllarına aittir. Ayrıca, hicri 1293 [28 Ocak 1876 – 15 Ocak 1877] yılı hatıralarının da son kısmı mevcuttur. Diğer bir deyişle metin, Rauf Yekta Bey'in beş yaşına ait hatıralarının son kısmıyla başlamakta ve altı ile yedi yaşlarını da kapsamaktadır.⁷

Rauf Yekta Bey, çocukluk hatıralarının hicri 1293 yılına ait olarak elde kalan kısmında, bazı okul arkadaşlarından bahsetmektedir. Bunlar, Numune-i Terakki Mektebi öğretmenlerinden Hafız Cemal Efendi, Üçüncü Daire kâtiplerinden Galip Efendi, Mekteb-i Mülkiye mezunlarından Ali Efendi, "tarik-i aliyye"den⁸ Tahsin Efendi, Bahriye zabıtlarından Baki Efendi ve Udi Asaf Efendi'dir.⁹ Rauf Yekta Bey, isimlerini sıraladığı altı okul arkadaşına, aradan 14-15 yıl geçtikten sonra, yani 1890-1892 yıllarında tesadüf ederek yeniden görüşmeye başlamıştır. Burada

⁷ Hatıralarda anlatılan olaylar için kesin tarihler -doğal olarak- verilmediğinden ötürü olayların genellikle yalnızca hicri yıllar, nadiren de ayları bellidir. Hicri yılların miladi yıla aktarımında, iki takvim yılının gün miktarı farklı olduğundan dolayı, bir hicri yıl iki miladi yılın günlerine yayılmaktadır. Dolayısıyla yaş hesaplamasında miladi tarih esas alındığında, Rauf Yekta Bey'in yaşını sürekli olarak yaklaşık şekilde belirtmek gerekmektedir. Bu sebeple, makalede geçen yaşlar, dönemin alışkanlığına da uygun olarak hicri yıla göre hesaplanmıştır.

⁸ Hemen her tarikat için "tarik-i aliyye" nitelemesi kullanılmakla birlikte burada, Rauf Yekta Bey'in de mensubu olduğu Mevlevîliğin kastedildiği kuvvetle tahmin edilebilir.

⁹ Rauf Yekta Bey, Udi Asaf Efendi'nin kâtip olduğunu belirtmekle birlikte hangi kurumda görevli olduğunu hatırlayamadığından dolayı metnin ilgili yerini boş bırakmıştır.

bahsedilen okulun, Rauf Yekta Bey'in biyografilerinde ilk başladığı okul olarak kaydedilen "Simkeşhane Mektebi" olduğu açıktır (Nevâî, 13 Şubat 1918:1; Şapolyo, 1965:334; Bardakçı, 1986:8).

Rauf Yekta Bey'in hicri 1294 yılı hatıraları, bir yangınla başlamaktadır. Aksaray'da, Muhtesip Karagöz Mahallesi'nde doğan Rauf Yekta Bey'in, bugünkü İstanbul Büyükşehir Belediyesi binasının yerinde bulunan evinin (Bardakçı, 1986:8) müştemilatıyla birlikte yandığı, hatıra metninde belirtilmektedir. Aile, bir yıl önce satın alınan ve yine Aksaray'da bulunan köşke taşınmıştır. Rauf Yekta Bey'in bu yeni köşkten bahsederken "yine Aksaray'da" demesi, yanan bir önceki evlerinin de Aksaray semtinde bulunduğunu göstermekte ve kaynaklarda verilen bilgiyi desteklemektedir.¹⁰

Bir müddet Aksaray'da sahip oldukları diğer köşkte oturan aile, Rauf Yekta Bey'in babası Ahmed Arif Bey'in isteği üzerine hicri 1294 yılının Zilhicce ayında [7 Aralık 1877 – 4 Ocak 1878] Sarıyer'e taşınmıştır. Rauf Yekta Bey'in Sarıyer için "me'vâ-yı kadîmimiz" [eski yurdumuz] tabirini kullanması ilgi çekicidir.

Bu tarihte altı yaşında olan Rauf Yekta Bey, hatıralarında kaydettiğine göre her gün büyük zorluklarla Sarıyer'den Simkeşhane Mektebi'ne gidip gelmekteydi.¹¹ Bir gün öğretmenin Farsça dersini yarım saat uzatması sebebiyle evine zorlukla ve geç saatte gitmesi, babasının çok endişelenmesine sebep olarak, Rauf Yekta Bey'in Simkeşhane Mektebi'nden alınmasına yol açtı. Ahmed Arif Bey, oğlunu bir daha okula göndermemeye yemin ettiğini söylese de Rauf Yekta Bey'in çok üzülmesi üzerine bir süre sonra kararından vazgeçti. Diğer taraftan, nesillerden beri orta ve yüksek derecede bürokratik görevler üstlenen Reisülküttabzâdele ailesine mensup Ahmed Arif Bey'in,¹² oğlunu altı yaşındayken okuldan almasının mümkün olmayacağı da açıktır. Ahmed Arif Bey'in bu kararının, çok küçük yaşta olan oğlunun eve geç vakit dönmesinin verdiği tedirginlikten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Rauf Yekta Bey, 1295 yılının Cemaziyülevvel ayında [3 Mayıs – 1 Haziran 1878] Büyükdere Ermeni Mektebi'ne babası tarafından kaydettirilmiştir. Ahmed Arif Bey, oğlunun Fransızca ve Ermenice öğrenebileceğini düşünerek bu okulu tercih etmiştir. Bu dönemde okulun müdürü ve öğretmeni Sahak Hancıyan Efendi'di.¹³ Artık yedi yaşında olan Rauf Yekta Bey, okul arkadaşlarının büyük çoğunluğunun Ermeni olduğunu, Ermeni çocukları dışında Hamamcı Kadri Bey'in oğlu Abidin Efendi'nin, babasının ismini hatırlayamadığı Nesib Bey'in ve Cerrah Rıza Efendi'nin oğlu Sacid Efendi'nin de öğrenci olarak bulunduğunu aktarmaktadır.

İki yabancı dil birden öğrenmeye başlayan Rauf Yekta Bey, Ermeniceye Fransızcadan daha fazla ilgi gösterdiğini belirtmektedir. Rauf Yekta Bey'e göre bunun bir sebebi Ermenicenin Fransızcaya göre daha kolay olması, diğer

¹⁰ Rauf Yekta Bey, yaşamının ileriki dönemlerinde tekrar Muhtesip Karagöz Mahallesi'ne taşınmıştır. Bunu, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulunan bir dilekçeden öğreniyoruz (Şekil-2). Rauf Yekta Bey bu dilekçesinde, Muhtesip Karagöz Mahallesi'nde bulunan evinin, içindeki eşyalarıyla birlikte 21 Ocak 1916 günü çıkan yangında yok olduğunu belirterek ödenmesi gereken maaşlarından iki aylık kısmın ödenmesini talep etmiştir. Dilekçenin tam metin olarak Latin harflerine aktarılmış şekli için Ek-2'ye bakınız.

¹¹ Beyazıt ile Laleli arasında bulunan, altın, gümüş ve sırma işlemecilerinin çalıştığı bir yapı olan Simkeşhane'de bir sığınan mektebinin de bulunduğu bilinmektedir (DİA, 2009:211). Sarıyer ile Simkeşhane arasındaki mesafe kuş uçuşuyla yaklaşık 19 kilometredir.

¹² Rauf Yekta Bey'in babası Ahmed Arif Bey, Harbiye Nezareti Mektûbî-i Seraskerî Kalemî birinci mümeyyizidir. Onun babası Mehmed Emin Efendi, ilmiye sınıfındandır. Mehmed Emin Efendi'nin babası ise reisülküttab vekili Hüseyin Hüsnü Bey'dir. Hüseyin Hüsnü Bey'in babası Abdullah Bey, Dergâh-ı Muallâ kapıcıbaşılardan. Abdullah Bey'in babası ise Yeniçeri ağası iken kaptan-ı deryalığa getirilen Ağa Hüseyin Hüsnü Paşa'dır (Nevâî, 13 Şubat 1918:1; Şapolyo, 1965:334; Bardakçı, 1986:8).

¹³ Sahak Hancıyan (1843-1910), müzisyen, şair ve eğitimci olup Büyükdere Ermeni Mezarlığı'nda medfundur (URL-1). Rauf Yekta Bey, Büyükdere Ermeni Mektebi'ne kaydolunarak Sahak Hancıyan'ın "dest-i terbiyetine" [eğitici eline] teslim edildiğini yazdığı esnada buraya parantez içinde bir ünlem işareti ilave etmiştir. Bu işaret, Sahak Hancıyan'ın eğitimliğinin Rauf Yekta Bey tarafından beğenilmediğine dair bir belirtir olmalıdır.

bir sebebi ise çoğunluğu Ermeni olan okul arkadaşlarıyla iletişim kurabilmek için Ermenice bilmesinin gerekli oluşudur. Bununla birlikte Rauf Yekta Bey, Fransızca öğreniminde de başarılı olduğunu kaydetmiştir.

Ermeniceyi altı ay içinde “Ermeniler kadar söylemeye” başladığını belirten Rauf Yekta Bey, bu dersteki başarısından dolayı “baryo” adı verilen bir tür takdirname aldığını ifade etmektedir.

Rauf Yekta Bey, elde bulunan çocukluk hatıralarının son kısmında, yine hicri 1295 yılına ait olayları anlatırken, Büyükdere ve Sarıyer halkının kendisini tanımaya başladığını aktarmıştır. Bu tarihte yedi yaşında olan Rauf Yekta Bey, iyi Ermenice bildiği için bazı akşamlar Ermeni okul arkadaşlarının aileleri tarafından davet edildiğini kaydetmektedir. Büyükdere’de “kilise ağaları” tabir edilen Ermeni ileri gelenlerinin sayesinde civardaki neredeyse tüm Ermeniler tarafından tanınıp sevildiğini belirten Rauf Yekta Bey, bildiği bazı müzik eserlerini davet edildiği evlerde seslendirdiğini de ifade etmektedir. Büyükdere’nin yanı sıra Sarıyer halkı tarafından da sesinin güzelliğinden ötürü tanındığını belirten Rauf Yekta Bey’in çocukluk hatıralarında aktardığı olaylar, burada kesilmektedir.

Rauf Yekta Bey’in Çocukluk Hatıralarından Karakterine İlişkin Bazı Gözlemler

Hatıra metni okunduğunda ilk başta göze çarpan hususlardan biri, Rauf Yekta Bey’in başarılı ve eğitime yönelik ilgi duyan bir öğrenci oluşudur. Bu ilgisini kendisi de “Derse çalışmak hususunda bi’l-hilkat [yaratılıştan] gayretle me’lûf olduğumdan [alıştığım]dan...” diye belirtmektedir. Eve geç kalarak okuldan alınmasına sebep olan Farsça dersini Rauf Yekta Bey, tumturaklı bir dille överek şöyle anlatmaktadır:

Muallimimizin anber-veş beyânı ve dersimiz olan Fârisi’nin mebas-i in ü âni mahall-i ikametimi zihnimden külliyyen ref ettiğinden dünya ve mâfihâmı unutup zânû-zede-i rahle-i ders olduğum ve hâcenin takrîr-i şeker-şikenini istimâa pür-heves bulunduğum cihetle bevâbın kapıdan girip vakit geçmiş olması münasebetiyle derse artık hitâm vermesini hâceye ihtar ettiği vakit peder ve ev hatırıma geldi.

[Öğretmenimizin anber gibi anlatımı ve dersimiz olan Farsça’nın şusu ve busu, ikamet yerimi zihnimden tamamen giderdiğinden, dünyadaki her şeyi unutup ders rahlesinde diz çökmüş olduğumdan ve hocanın tatlı sözlü anlatışını dinlemek için heves dolu bulunduğumdan dolayı, hizmetlinin kapıdan girip vakit geçmiş olması münasebetiyle derse artık son vermesini hocaya hatırlattığı vakit peder ve ev hatırıma geldi.]

Babası ertesi sabah bir daha okula gidemeyeceğini söylediğinde, Rauf Yekta Bey yere yığılacak gibi olmuştur. Bu kadar etkilenmesini doğal görmekte ve etkilenmesinin sebeplerini maddeler halinde açıklamaktadır. Rauf Yekta Bey,

1. Sınıfının birincisidir ve hocaları tarafından çok sevilmektedir;
2. Arkadaşları arasında sevilen bir çocuktur;
3. Bir sınav sonucunda ödül olarak kazandığı ancak evinde çıkan yangında yok olan saatin verdiği azimle yeniden bir sınavda ödül kazanmayı istemektedir;
4. “Sultan efendimiz hazretlerinin” iltifatını kazanmak “arzusuna tamamen mağlup” hissetmektedir;
5. İlahicibaşı olduğundan dolayı doğal olarak duyduğu şevk ile arkadaşlarına “kumanda etmeyi” sevmektedir.

Böylesine sevdiği okuluna bir daha gidemeyeceğini öğrenen Rauf Yekta Bey, o anki hissiyatını “(...) değil titremek, başımı yerden yere vursam izâle-i ye’s edemeyecek [üzüntümü gideremeyecek] idim” sözleriyle ifade etmektedir.

Hicri 1295 yılının Cemaziyülevvel ayında [3 Mayıs – 1 Haziran 1878] Büyükdere Ermeni Mektebi'ne kaydedirilen Rauf Yekta Bey, Fransızca ve Ermenice öğrenmeye başlamıştı. Yukarıda da değinildiği üzere Rauf Yekta Bey Ermeniceye karşı büyük bir ilgi duyuyordu. Hem ders çalışmak konusunda yaratılışı gereği gayretli olduğundan, hem Ermeni çocuklarına karşı başarısız olmayı kendisine yediremediğinden, hem de okul müdürünün teveccühünü kazanmak istediğinden dolayı Rauf Yekta Bey, Ermenice derslerine çok çalışarak neticede “baryo” adı verilen bir nevi takdir belgesini kazanmıştır. Bu başarısının karşısında Ermeni arkadaşlarının gösterdiği kıskançlıktan dolayı da ayrıca sevinç duyduğuna da özellikle kaydetmektedir.

Ahmed Arif Bey ise, oğlunun başarısı karşısında göz yaşlarını tutamamış ve yaşının ilerlediği bir dönemde dünyaya gelen Rauf Yekta Bey'e, kendisiyle yeterince ilgilenemediğini, şimdi o ne isterse yapacağını söylemiştir. Buna karşılık, Rauf Yekta Bey'in, toplamı 27 adedi bulan kitaplarının ciltlettirilmesini istemesi dikkat çekmektedir. O tarihte yedi yaşında olan Rauf Yekta Bey'in aklına, babasının “ne istersen onu söyle” demesine karşılık kitap ciltlettirmek gelmesi, ileriki yıllarda yapacağı çalışmaların bir habercisi gibidir. Bu istek üzerine Ahmed Arif Bey hemen ertesi gün kitapları ciltlettirmeye götürmüş ve bir hafta sonra bütün kitaplar “yaldızlı, cicili bicili yapılmış” şekilde gelmiştir.

Değerlendirme

Rauf Yekta Bey'in çocukluk hatıraları, hayat hikâyesinde yer almayan bazı unsurları ortaya çıkarmaktadır. Her şeyden önce, resmî sicil belgesinde dahi bulunmayan Büyükdere Ermeni Mektebi ve Ermenice bilgisi hususları, Rauf Yekta Bey'in biyografisi için oldukça önemlidir. Diğer yandan okuduğu ilkokullara ilişkin olarak ortaya çıkan yeni bilgiler, sicil belgesindeki “Mekâtib-i ibtidâiyede mukaddemât-ı ulûmu (...) tahsil ve ikmal ederek” [ilkokullarda ilimlerin başlangıcını (...) okuyup bitirerek] ifadesine açıklık kazandırmaktadır. Bu ibarede, o dönem “ibtidâî mektebi” veya “mekteb-i ibtidâiyeye” şeklinde anılan “ilkokul” kelimesi için tekil olan “mekteb” yerine çoğul olan “mekâtib” kelimesinin kullanıldığı görülmekte, Rauf Yekta Bey'in birden fazla ilkokulda okuduğu da bu suretle sicilinde belirtilmiş olmaktadır.

Rauf Yekta Bey'in biyografisinden bahseden birçok yayında övülen Fransızca bilgisi,¹⁴ dört yıllık yabancı dil eğitimi veren Lisan Mektebi'nde gördüğü tahsile dayandırılmaktadır (Nevâî, 13 Şubat 1918:1; Şapolyo, 1965:334; Bardakçı, 1986:8). Sicil belgesindeki kayıtlar da uyuşan bu bilginin doğruluğundan şüphe olmasa da Rauf Yekta Bey'in Fransızca bilgisinin çocukluğunda atılmış temellere dayandığı, hatıralarından anlaşılmaktadır.¹⁵

Söz konusu hatıralarda dikkat çeken unsurlardan biri, Rauf Yekta Bey'in müziğe olan ilgisini gösteren detaylardır. Rauf Yekta Bey'in müzik eğitiminin ilk dönemine dair literatürde bilinenler, hicri 1303 [10 Ekim 1885 – 29 Eylül 1886] yılında, diğer bir deyişle 15 yaşındayken Zekâî Dede ile tanıştırlarak meşke başlamasıyla sınırlıdır (Yekta, 1318:30-31; Erguner, 2003:23). Bu tarihten önceki müzik zevki ve bilgisi hakkında Rauf Yekta Bey, şarkı türündeki eserlere önem vermediğini, yüksek müzik eserlerinden ise “yalan yanlış” bir-iki murabba bildiğini söylemekle

¹⁴ Bu övgülerin kökeni, Rauf Yekta Bey'in Fransızca makaleler gönderdiği *La Revue Musicale*'in bir yorumuna dayanmaktadır (bkz. Nevâî, 13 Şubat 1918:1-2; Erguner, 2003:17).

¹⁵ Rauf Yekta Bey'in biyografilerinde Lisan Mektebi'nden mezun olduğu tarih belirtilmeyerek, 1884 yılında Mahmudiyye Rüşdiyyesi'ni bitirdikten hemen sonra Lisan Mektebi'ne girdiği izlenimini uyandıran bir kronolojik akış sunulmaktadır. Rauf Yekta Bey'in yakın zamanlarda yayınlanan “Lisan Mektebi Şehadetnamesi” bu konuya ışık tutacak mahiyettedir (Doğrusöz, 2018:157). Şehadetnameye göre Rauf Yekta Bey, 9 Ağustos 1899 tarihinde bir komisyon huzurunda Fransızca “sarf ve nahiv, usûl-i inşâ ve kitâbet, tarih-i umumi, coğrafya-yı umumi, usûl-i kitâbet-i siyâsetiyye, tercüme (Türkçeden Fransızcaya, Fransızcadan Türkçeye)” derslerinden sınava girerek başarılı olmuştur. Rauf Yekta Bey'in mezuniyet derecesi, Nevâî'nin (13 Şubat 1918:1) belirttiği şekilde “aliyyüülâ” olmayıp “âlâ”dır.

yetinmektedir (Yekta, 1318:31). Bu bilgiler, sanat değeri yüksek eserlere ilgi duyan, fakat çevresinde bu tarz eserlerin icra edildiğine pek de şahit olamayan müzik meraklısı bir genç profilini canlandırmaktadır.

Rauf Yekta Bey'in çocukluk hatıraları ise bu konuda farklı pencereler açmaktadır. Her şeyden önce Rauf Yekta Bey, 6-7 yaşlarındaki sesini "güzel, tiz, muhrik [yakıcı]" olarak betimlemektedir. Diğer taraftan, Simkeşhane Mektebi'nde ilahicibaşı olması, Rauf Yekta Bey'in müziğe olan yeteneğinin öğretmenleri tarafından da fark edildiği anlamına gelmektedir.

Büyükdere'de de Rauf Yekta Bey'in müzik kabiliyeti ön plandadır. Ermeni okul arkadaşlarının aileleri, iyi Ermenice bilen bu güzel sesli çocuğu bazı akşamlar yemeğe davet etmektedir. Diğer taraftan kendi yaşadığı semt olan Sarıyer'de de sesinin güzelliği ile tanınmaktadır.

Rauf Yekta Bey, bu döneme ait repertuarına dair bilgi vermemektedir. Simkeşhane Mektebi'nde ilahicibaşı olmasından dolayı bazı ilahileri bildiği kolaylıkla tahmin edilebilir. Diğer taraftan Rauf Yekta Bey, Büyükdere ve Sarıyer'de, babasının meşk ettiği ve "bazı şeyler" diye yüzeysel olarak andığı eserleri seslendirdiğini belirtmektedir. Buradan, Ahmed Arif Bey'in de müzikle bir dereceye kadar dahi olsa ilgilendiği ve oğlunun müzik yeteneğine karşı duyarsız kalmadığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu çocukluk hatıraları, elde altı sayfası kalmış olmakla birlikte, Rauf Yekta Bey'in hayat hikâyesi bakımından birinci ağızdan aktarılan otobiyografik bir kaynak niteliği taşımaktadır. Türk müzikolojisinin kurucusu olarak kabul edilen Rauf Yekta Bey'in bilinmeyen yönlerini aydınlatan bu hatıra metni sayesinde, kendisinin hayatını ve çalışmalarının arka planını değerlendirmek için önemli veriler ortaya konulmuş olmaktadır.

Referanslar

- Bardakçı, Murad. 1986. "Rauf Yekta Bey'in Hayatı ve Eserleri." Rauf Yekta Bey, *Türk Musikisi*. s. 8-16. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- DİA. 2009. "Simkeşhâne." *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 37. s. 211-213. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Doğrusöz, Nilgün. Ed. 2018. *Rauf Yekta Bey'in Musikî Antikaları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Erguner, Süleyman. 2003. *Rauf Yektâ Bey: Neyzen-Müzikolog-Bestekâr*. İstanbul: Kitabevi.
- Musiki Mecmuası*. 1971 Ocak. "Arşiv Vesikaları." S. 266, s. 9-10.
- Nevâî. 13 Şubat 1918. "Üstâd-ı mûsikî Rauf Yekta Bey hakkında." *Âtî*. s. 1-2.
- Şapolyo, Enver Behnan. 1965 Ocak. "Rauf Yektâ." *Musiki Mecmuası*. S. 203, s. 334, 350.
- Yekta, Rauf. 1318. *Esâtîz-i Elhân: Hâce Zekâî Dede Efendi*. İstanbul: Mahmud Bey Matbaası.
- Yektay, Cem. 2018. "Küçük Torun Cem Yektay'ın Ön Sözü." Nilgün Doğrusöz, ed., *Rauf Yekta Bey'in Musikî Antikaları*. s. V-VIII. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Arşiv Belgeleri

- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âlî Evrak Odası, 4395-329569-2.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Dahiliye, Sicill-i Ahval Defterleri, nr. 46, s. 285.
- Rauf Yekta Bey Arşivi, A-214 (Rauf Yekta Bey'in vârislerinde bulunan özel koleksiyonu).

Çevrimiçi Kaynaklar

- URL-1: “Büyükdere Ermeni Mezarlığı.” Türkiye Ermenileri Patrikliği.
<<http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/buyukdere-ermeni-mezarligi-mezarliklar/>> (02.05.2021).
- URL-2: Yektay, Yavuz ve Yektay, Cem. *Rauf Yekta Koleksiyonu (Ön Tasnif)*. <<http://otmag.itu.edu.tr/projeler/rauf-yekta/ontasnif>> (02.05.2021).

EKLER

Ek-1: Rauf Yekta Bey'in Çocukluk Hatıraları¹⁶

[Sayfa 8]

el-hâletü hâzihi bazıları nezd-i hakîrânemde¹⁷ mevcuttur.

O zamanlar mektebimce ülfet olunup aradan on dört on beş sene mürûrundan sonra tesadûf edilerek yeniden ferş-i bisât-ı muhâdenet ve tahkîm-i bünyân-ı müsâdefet kılınan ihvân şunlardır.

Numune-i Terakki muallimlerinden Hafız Cemal Efendi

Üçüncü Daire¹⁸ ketebesinden Galib Efendi

Mekteb-i Mülkiyye mezunlarından Ali Efendi

Tarîk-i aliyeden Tahsin Efendi

Bahriyye zabitlerinden Baki Efendi

...¹⁹ ketebesinden Udi Asaf Efendi

1294

İşbu tarihte bâlâda zikri sebkât hanemiz maa-müştemilât muhterik olduğundan yine Aksaray'da olup 1293'te zamîmeten emlak edilen köşke ilticaya mecbur olduk. Pederin arzusu vechiyle sâl-i mersûm zilhiccesinde me'vâ-yı kadîmimiz olan Sarıyer'e nakl eyledik. Müfiz-i azîzim olan mekteb-i mezkûra devam ediyor idi isem de her gün Aksaray gibi bir mahalden Boğaziçi'nin müntehâsı olan mahalle gidebilmek için pek büyük müşkülâta uğruyor idim.

[Sayfa 9]

Bir gün son derste muallimimiz bahsi uzattığı cihetle her zamanki vakitten yarım saat kadar gecikmiştik. Muallimimizin anber-veş beyânı ve dersimiz olan Fârisî'nin mebhas-i îñ ü ânı mahall-i ikametimi zihnîmden külliyyen ref ettiğinden dünya ve mâfihâmı unutup zânü-zede-i rahle-i ders olduğum ve hâcenin takrîr-i şekerşikenini istimâa pür-heves bulunduğum cihetle bevvâbın kapıdan girip vakit geçmiş olması münasebetiyle derse artık hitâm vermesini hâceye ihtar ettiği vakit peder ve ev hatırıma geldi.

Hemândem saate müracaat ettim. Vaktin on buçuk raddelerinde olduğunu anladığım zaman akşam için pederin ne derecelerde merak edeceğini ve haber-i sıhhatimin istilâmı için önüne gelen yere saldırap gideceğini düşündükçe vücudum bilâ-ihhtiyar bir kere titredi. Mektepten çıkıp son vapuru da kaçırmamak için hemen bir arabaya binerek Köprü'ye vâsıl oldum.

Vapur da son düdüğünü çalıyor idi. Mesarburnu İskelesi'ne vusûlümde pederimi²⁰ hizmetçi ile beraber bana muntazır buldum. Hemen birbirimize sarıldık. Güya gurbetten geliyor imişim gibi cümlemiz ağlamaya başladık.

¹⁶ Rauf Yekta Bey Arşivi, A-214.

¹⁷ Rauf Yekta Bey daha sonra bu kısmı değiştirerek "nezd-i hakîrânemde" ibaresini "nezdimde" şekline getirmiştir.

¹⁸ "Üçüncü Daire" ibaresi Rauf Yekta Bey tarafından sonradan ilave edilmiştir.

¹⁹ Bu kısım metnin orijinalinde de boş bırakılmıştır.

²⁰ Rauf Yekta Bey burada önce "peder ve validemi" yazmışsa da sonra "ve valide" kısmını karalamıştır. Rauf Yekta Bey 3-4 yaşındayken, bir kaza sonucunda annesini kaybetmiştir (Bardakçı, 1986:8). Buradaki hatıralar da annesinin sağ olmadığı döneme denk gelmektedir.

Bade'l-istirâhe sabahleyin mektebe gitmek üzere hazırlandığım zaman peder çağırıp artık mektebe gidemeyeceğimi ve akşamki hal üzerine beni mektebe göndermeyeceğine dair yemin ettiğini beyan eyledi.

[Sayfa 10]

Bu söz üzerine asabım gevşeyip düşmek derecelerine geldim ki bu benim için pek tabii idi. Çünkü, bir defa sınıfımın birincisi olup hâcelerim evlatları gibi severler idi. Sâniyen çocuklukla beraber arkadaşlarımın teveccüh ve muhabbetlerine mazhar idim. Sâlisen imtihanında mükâfâten almış olup esnâ-yı harîkte muhterik olan saat bana en büyük bir burhân-ı şeref olduğundan imtihanında yine mükâfâta nâil olmak ümidi şevk-bahş-i efkâr olmuş idi. Râbien senevî almakta olduğumuz iki yüz kuruşla beraber sultan efendimiz hazretlerinin nâil-i iltifatı olmak arzusuna tamamen mağlup idim. Hâmisen ilahici başı olduğumdan eâliye mahsus mektep cemiyetleri için sokakta ve mektepte arkadaşlara bir şevk-i tabii ile kumanda etmeyi pek severdim. Pederimin “Artık mektebe gitmeyeceksin” sözü üzerine işte bunların cümlesinden mahrum olacağım için değil titremek başımı yerden yere vursam izâle-i ye’s²¹ edemeyecek idim.

Badehu peder mektepsizlikten meyus olmamaklığımı ve yakında diğer bir mektebe beni kaydettirip şevk-i efkârımı günlümce tezyîd edeceğini vaat edip aradan biraz zaman mürurundan sonra hem Fransızca tahsil etmek hem de

[Sayfa 11]

bu sayede Ermeniceyi öğrenmek üzere Büyükdere’de vâki Ermeni Mektebi’ne beni kaydettirdi.

1295

Doksan beş senesi cemaziyülevvelinde Büyükdere Ermeni Mektebi müdür ve muallimi Sahak Hancıyan Efendi’nin dest-i terbiyetine(!) tevdî olundum.

Mezkûr mektepte benimle beraber Hamamcı Kadri Bey demekle maruf zatın mahdumu Abidin Efendi ve pederini tahattur edemediğim Nesib Bey ve Cerrah Rıza Efendi zade Sacid²² Efendi var idi.

Fransızca tederrüsüne başladık. Ermeni lisanına nispetle Fransızca biraz güççe olduğundan Ermeniceye daha ziyade meyl etmeye başladım. Çünkü mektepteki diğer arkadaşlarımın hemen cümlesi Ermeni olduğundan tatil zamanlarında tabii Ermenice konuşulacak ve bir de çocukluk evânında bulunduğumdan onların söylediğini mutlaka anlamak icap edecekti.

İşte bunun için hemen altı ay zarfında Ermeniceyi Ermeniler kadar söylemeye başladım. Fransızca Ermeniceye tabii nispet kabul edemeyeceğinden ona da bîgâne olarak fakat çalışıyor ve aferinlere nâil oluyor idim.

[Sayfa 12]

Derse çalışmak hususunda bi’l-hilkat gayretle me’lûf olduğumdan ve Ermeni çocuklarına karşı izhâr-ı acz etmek nefsimde pek ağır geleceğini mülâhaza ettiğimden, hususiyle müdür-i mektebin teveccühünü celbetmek hakkımda ziyadesiyle hayırlı olacağını hesap eylediğimden Ermeni[ce] derse çok çalışmaklığım sayesinde imtihan-ı hususîde birinci “baryo”ya²³ nâil oldum.

²¹ Rauf Yekta Bey “izâle-i ye’s” ibaresinin yerine önce “teskîn-i hiddet” yazmış, ardından bunu “teskîn-i ye’s” şekline çevirmişse de son olarak “izâle-i ye’s” sözünde karar kılmıştır.

²² Metnin orijinalinde bu ismin yeri boş bırakılarak noktalar konulmuş iken sonra yine Rauf Yekta Bey’in yazısıyla fakat farklı bir kalemle “Sacid” ismi yazılmıştır.

²³ Rauf Yekta Bey’in dipnotu: “Baryo Türkçe ‘zıkr-i cemil’ demektir.”

Vay... Bunun üzerine bizdeki sevinç!... Aman Yarabbi, kabıma sığamıyor idim. Hele Ermeni arkadaşlarımın yiyecek gibi nazar-ı hasetle gözlerini üzerime dikmeleri beni fevkalhadd mesrû ediyor idi.

Gelelim pedere: Eve baryoyu getirdiğim zaman sevincinden hüngür hüngür ağlıyor ve bana karşı: “Oğlum! Sen benim âhir zamanıma yetiştin. Sana hiçbir mükâfât edemedim. Söyle! Çocukluğunla beraber ne istersen onu söyle! İfa edeyim” diyerek muttasıl söyleniyor idi. Pederimin bu kelamına mukabil ben de mecmûu yirmi yedi kıtadan ibaret olan kitaplarımın teclîd edilmesini rica ettim. Ertesi günü peder kitapları İstanbul'a götürdü. Haftasında cümlesi yaldızlı, cicili bicili yapılmış olarak geldi.

[Sayfa 13]

Bu lisana gittikçe şevkim tezâyüd ediyordu. Çünkü Büyükdere'de kilise ağaları²⁴ vasıtasıyla Ermenilerin adeta cümlesi beni tanıyıp ismimden evvel “Ahi diğâ ağvor Hayeren kide”²⁵ cümlesiyle yoldan geçerken gıyabımdan birbirlerine takdim ederler imiş. Bunların bazıları da sımâh-ı memnuniyetime akseder idi. Bazı akşamlar pederimin inzimâm-ı rey ü müsaadesiyle arkadaşlarımın bi'd-davet evlerine gider ve mazhar-ı tahsîn olarak bade'l-muhabbe avdet eder idim.

Familyalar tarafından tahsîn olmaklığıma sebep gerçi Ermeniceyi güzel telaffuz etmekliğim idi ise de akşamları taama davet olunup iştîyâk ile beklenmeme bâis olan şey dahi sesimin güzel, tiz, muhrik olması idi.

Çocukluk âlemi bu! Gerçi sesimi bir üstad hanende kadar hüsn-i istimâl edemez isem de pederimin bazı şeyler meşk etmesinden dolayı muazzeb etmeden dinletir idim. İşte o zamanlar Büyükdere eâlisi ve esnafı nezdinde şöhetim Ermenice bilmekliğimden ve Sarıyer ahalişi indindeki mergubiyetim dahi güzel sesimden hâsıl olmuştu. Yani civar memlekete bir gulgule-i nev salmış idim.

Ek-2: Muhtesip Karagöz Mahallesi'ndeki Evi 21 Ocak 1916 Tarihinde Yanan Rauf Yekta Bey'in Verdiği Dilekçe²⁶

Bihî

Mâh-i hâlin sekizinci Cuma gecesi Şehzadebaşı'nda Muhtesib Karagöz Mahallesi'nde vukua gelen harîkte sigortasız bulunan hâne-i âcizî bir hayli eşyâ-yı zâtîyyemle beraber kâmilan muhterik olarak mutazarrır olduğumdan tehvîn-i ihtiyaca medâr olmak üzere mütedâhil maaşlarımdan iki maaşın itâsı hususunun Maliye Nezâreti vekâlet-i celîlesine işâr buyurulmasını istirham ederim. Emr ü ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir. Fî 11 Kânûn-ı sâni sene 331

Dîvân-ı Hümâyûn Beylikçiliği Muavini

ve İrâde Encümeni Reisi

Bende

Rauf Yekta [imza]

²⁴ Rauf Yekta Bey'in dipnotu: “Bu lakap Büyükdere Ermeni kilisesine şehri muayyen bir vergi veren eâfiye mahsustur.”

²⁵ Rauf Yekta Bey, düştüğü dipnotla bu cümleyi “Bu çocuk güzel Ermenice biliyor” şeklinde tercüme etmiştir.

²⁶ Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âli Evrak Odası, 4395-329569-2. Belgenin tıpkıbasımı için Şekil-2'ye bakınız.